

השקיעה, צריכים להמתין עד "הערב שמש" כדי שיוכלו לאכול תרומה, והוא זמן צאת הכוכבים.⁽³⁾ זמן זה הוא גם תחילת הזמן של

מצות קריאת שמע של ערבית.⁽⁴⁾ ונמשך זמן הקריאה עד סוף האשמורה

מאדם אחר. והמשנה ברורה [סא מ] כתב, שלדעת רוב הפוסקים אפשר להוציא אחרים בקריאת שמע מדין שומע כעונה, [וראה מג"א סא טז, קסז כח, ופר"ח ס"ב, וכדבריו משמע בשו"ע קסז יג].

3. המהרש"א [ע"ב תוד"ה משעה] כתב, שהכוונה היא שאין להם עיכוב לאכול מצד טומאתם, לפי שכבר נטהרו, אבל למעשה אסורים באכילה, כיון שעדיין לא קראו ק"ש ולא התפללו. והצל"ח הסתפק בזה, כיון שאכילת תרומה מצוה היא, ומצינו שקרויה עבודה, יתכן שלא נאסרה האכילה לפני התפילה וקריאת שמע. וראה שפת אמת ודרך אמונה [תרומות פ"ו בה"ל התרומה].

והגרע"א [בתוס' למשניות] כתב ליישב לדעת המג"א [רלה ד] שטעימה מותרת קודם ק"ש ותפילה [וראה להלן [ד ב] שנחלק עליו]. והביאו שדקדק לשון המשנה שנקטה "לאכול בתרומתן", ולא "בתרומה", ללמד שרק אכילה מועטה, בשיעור "תרומתן" של הכהנים עצמם מותרת קודם ק"ש, כיון שכהן אינו צריך לתרום מכריו אלא חטה אחת, שהיא כדי טעימה.

והרש"ש כתב, שהכוונה למעט תרומת מעשר של דמאי, שהיא ספק ומותרת לאכילה בין השמשות, ואינה בכלל "תרומתן", כי בעליה הישראל אינו חייב בנתניה לכהן אלא מוכרה לכהן. ונקט, שזמן טהרתה תלוי ב"לילה", [שהרי ודאה אסור בביהש"מ, וכמבואר בשבת לה א וכן הוכיח הגר"א. אך ראה להלן הערה 30 שלדעתו זמן תרומה אינו תלוי ב"לילה"], ולכאורה תמוה, שאם זמנה תלוי ב"לילה" איך משוה התנא זמן ק"ש שתלוי ב"שכיבה" לזמנה שתלוי ב"לילה",

ועיין בשו"ת שערי ציון [ח"ג א], אבי עזרי [ק"ש א ט], זכרון שמואל [טז ב], וצהר [אהל ברוך] שדנו בזה בהרחבה [וראה הערה 37].

4. אבל קודם לכן אינו נחשב זמן "שכיבה", לכן הקורא לפני צאת הכוכבים לא יצא ידי חובתו. והראשונים תמהו על מה שנהגו העם להתפלל ולקרוא ק"ש בבית הכנסת לפני צאת הכוכבים, והביא רש"י בשם הירושלמי, שאכן לא יוצאים בקריאה זו ידי חובה, וקורין אותה רק כדי לעמוד בתפילה מתוך דברי תורה, אך חובה לשוב ולקרוא שוב משתחשך.

ודעת רש"י שיוצא בקריאת שמע שקורא על מיטתו. אך תוס' תמהו, שהרי אין קורין על המיטה אלא פרשה ראשונה, ואילו לפי רש"י היה צריך לקרוא ג' פרשיות של ק"ש. [וכתב הרשב"א שדעת רש"י שחיוב ק"ש מדאורייתא הוא רק בפרשה ראשונה]. ולכן כתבו, שקוראים בבית הכנסת מבעוד יום משום שסומכים על שיטת רבי יהודה שזמן תפילת ערבית הוא מפלג המנחה. או משום שהלכה כדעת התנאים הסוברים שזמן ערבית הוא לפני צאת הכוכבים [כמבואר להלן ע"ב].

ורבנו יונה כתב, שיחזור ויקרא בביתו את שתי הפרשיות הראשונות. ובשם רב האי הביא שבבית הכנסת יקרא ק"ש בלא ברכותיה ובביתו ישוב ויקרא עם הברכות. וגם בשו"ע [רלה א] פסק כרש"י, אך כתב, שבבואו לביתו יחזור ויקרא ק"ש ולא יסמוך על מה שקורא על מיטתו. וראה בשאגת אריה [ב] שהוכיח שצריך לומר גם פרשה שלישית, והובא במשנה ברורה [רלה יא].